

Paragraaf B Weerstandvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Deze paragraaf behandelt de weerstandscapaciteit en de risicobeheersing van de gemeente. Conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat deze paragraaf de volgende informatie:

- Het beleid voor de weerstandcapaciteit en risico's;
- Een inventarisatie van de beschikbare weerstandscapaciteit;
- Een inventarisatie van de benodigde weerstandscapaciteit (risico's);
- De relatie tussen de beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit;
- De basisset van voorgeschreven kengetallen.

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om financiële tegenvallers op te vangen zonder dat het beleid veranderd moet worden.

Beleid weerstandscapaciteit en risico's

Risicomanagement is een middel om op een gestructureerde manier risico's in beeld te brengen, te evalueren en beter te beheersen. Bij risico's gaat het om de mate waarin de gemeente financiële risico's loopt, bijvoorbeeld juridisch, economisch, politiek, bestuurlijk, maatschappelijk, etcetera. Risicomanagement is een continue proces, maar bij het opstellen van de begroting wordt een uitgebreide risico-inventarisatie uitgevoerd. Hierbij wordt kritisch gekeken naar de diverse risico's en de beheersmaatregelen. Van het risico wordt een inschatting gemaakt van de kans dat het risico zich voordoet en de financiële gevolgen als het risico zich voordoet.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit omvat alle middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten te dekken. We onderscheiden een structurele en incidentele beschikbare weerstandscapaciteit.

De totaal beschikbare weerstandscapaciteit per 31 december 2018 is € 9.077.000.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de onbenutte betalingscapaciteit uit de onroerendezaakbelasting. De rioolheffing en de afvalstoffenheffing zijn kostendekkend en vallen om deze reden buiten de berekening. Bij de berekening is rekening gehouden met de bepalingen van de Financiële verhoudingswet (artikel 12-norm).

Het tarief voor 2018 is 0,1952%. De onbenutte belastingcapaciteit is het verschil tussen de opbrengst OZB op basis van de eigen belastingtarieven en de opbrengsten OZB op basis van artikel 12-norm. De structurele weerstandscapaciteit voor 2018 is € 1.060.000.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit de vrij aanwendbare reserves en de post onvoorziene lasten.

De algemene reserve dient als buffervermogen en wordt ingezet om tegenvallende jaarrekeninguitkomsten en risico's te kunnen opvangen, voor zover deze niet zijn afgedekt binnen de normale bedrijfsvoering (voorzieningen). Alleen het vrij aanwendbare gedeelte van de algemene reserve wordt gebruikt om tegenvallers op te vangen. De bestemmingsreserve zijn niet vrij aanwendbaar en worden in de berekening buiten beschouwing gelaten. Deze middelen zijn door gemeenteraad specifiek toegewezen.

De post onvoorzien dekt uitgaven, die vanuit de BBV-regelgeving voldoen aan het principe van de drie O's, (onvoorzien, onvermijdelijk en onuitstelbaar).

Bedragen x 1.000

Incidentele weerstandscapaciteit	Bedrag
Algemene reserve vrij aanwendbaar	7.970
Post onvoorziene lasten	47
Totaal	8.017

Benodigde weerstandscapaciteit

Per geïnventariseerd risico wordt ingeschat hoe waarschijnlijk het is dat het risico zich voordoet en hoe groot de financiële gevolgen zijn.

Vervallen risico's

- Per 1 januari 2017 is de samenwerking met Ple1n beëindigd. Risico is hiermee vervallen.
- De invoering van de omgevingswet is uitgesteld naar januari 2021. Het risico dat bij de invoering van de omgevingswet knelpunten in de organisatie ontstaan is inherent aan nieuwe projecten. In de Perspectiefnota 2018 zijn hiervoor budgetten begroot.
- De korrels voor de kunstgrasvelden vormen geen risico meer. Uit vervolgonderzoek zijn geen maatregelen gekomen.
- De veiligheidsregio heeft voor de samenvoeging van de meldkamers 's-Hertogenbosch en Eindhoven zelf een beheersmaatregel en een voorziening getroffen. Het risico is hiermee vervallen.

Toegevoegde nieuwe risico's

- Kwaliteitsniveau onderhoud wegen (1b): bij het vaststellen van de MOR 2018 - 2021 is besloten om het laagste kwaliteitsniveau te continueren. De aansprakelijkheidsverzekering dekt schade als gevolg van wegbeheerrisico's. Echter de mogelijkheid is aanwezig dat verzekeraars de schade afwijzen of gemeenten zelfs gaan uitsluiten als blijkt dat de schade het gevolg is van achterstallig onderhoud.
- Tussen de aannemer en het Stadsgewest (6c) is een geschil over diverse kosten. De rechtmatigheid van de claims wordt door het Stadsgewest bestreden. Echter de aannemer heeft een arbitrageverzoek ingediend. Het risico wordt volledigheidshalve vermeld maar heeft geen invloed op het weerstandsvermogen.
- Herindeling (17): Als de raad besluit tot opsplitsing van de gemeente dan vormt de bezetting van de organisatie een risico. Om de dienstverlening op peil te houden, zijn extra kosten van inhuur niet te voorkomen.

Een overzicht van de financieel gekwalificeerde risico's is opgenomen in bijlage IV. De benodigde weerstandscapaciteit per 31 december 2018 is € 950.000.

Bedrag x 1.000

Risico-inventarisatie	Bedrag
Structurele risico's	445
Incidentele risico's	505
Benodigde weerstandscapaciteit	950

Relatie tussen beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de structureel beschikbare weerstandscapaciteit (middelen) en de structureel benodigde weerstandscapaciteit (risico's). Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio.

$$\text{Ratio: } \frac{\text{Structurele beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Structurele benutte weerstandscapaciteit}} = \frac{1.060}{445} = 2,38$$

De ratio weerstandsvermogen wordt als uitstekend gekwalificeerd.

Kwalificatie ratio

Ratio	Waardering
> 2,0	Uitstekend
1,5 - 2,0	Ruim voldoende
1,0 - 1,5	Voldoende
0,8 - 1,0	Matig
0,6 - 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Slecht

Bouwgrondexploitaties

Uitgangspunt is dat er, via de bestemmingsreserve bouwgrondexploitaties, een afzonderlijk weerstandsvermogen voor de bouwgrondexploitaties wordt aangehouden. Zie de paragraaf Grondbeleid voor meer informatie.

Het beleid rondom bouwgrondexploitatie ligt vast in de nota grondbeleid. Eén van de ambities is het behouden van een gezonde financiële huishouding van de diverse grondexploitaties. Vanuit deze ambitie geldt het uitgangspunt, dat de meerjarige weerstandscapaciteit voor de grondexploitaties toereikend moet zijn.

Kengetallen

Volgens het Besluit Begroten en Verantwoorden is het verplicht om financiële kengetallen op te nemen. De kengetallen geven gezamenlijk inzicht in de financiële positie van de gemeente.

De kengetallen zijn:

- 1a. Netto schuldquote
- 1b. Gecorrigeerde netto schuldquote
2. Solvabiliteitsratio
3. Kengetal grondexploitatie
4. Structurele exploitatieruimte
5. Belastingcapaciteit

(Gecorrigeerde) netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen van de exploitatie. De gecorrigeerde netto schuldquote geeft aan welk percentage van de vermogensbehoefte van de gemeente zelf (dus exclusief derden) extern gefinancierd is. Hoe lager dit percentage hoe beter (minder risicovol, meer flexibel).

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteit geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichting te voldoen. Het kengetal geeft de verhouding aan tussen het eigen vermogen en het balanstotaal. Bij een hoge solvabiliteit staat er veel eigen vermogen tegenover de schulden en is de kans groot dat de schulden worden afbetaald. Dit betekent tegelijkertijd dat veel eigen vermogen (reserve) wordt aangehouden en dan niet wordt besteed. Hoe hoger dit percentage hoe beter (minder risicovol, meer flexibel).

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale baten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Hoe lager dit percentage hoe beter (minder risicovol, meer flexibel).

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte er is om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting maken we onderscheid tussen structurele en incidentele lasten. Hoe hoger dit percentage hoe beter (minder risicovol, meer flexibel).

Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder woonlasten wordt verstaan de OZB, de rioolheffing en de reinigingsrechten voor een woning met gemiddelde waarde in de gemeente. De belastingcapaciteit wordt berekend door de totale woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in een bepaald jaar te vergelijken met het landelijk gemiddelde in het voorgaande jaar en uit te drukken in een percentage. Hoe lager dit percentage hoe beter (minder risicovol, meer flexibel).

Financiële positie gemeente Haaren

In de beoordeling van de financiële positie is het belangrijk te onderkennen dat er een trendmatige ontwikkeling is. Het algemene verloop van die ontwikkeling is belangrijker dan een verklaring voor jaarlijkse verschillen. In de onderstaande tabel staat de meerjarige ontwikkeling van de kengetallen.

Begroting 2018 Kengetallen	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Netto schuldquote	0,72%	8,41%	4,08%	5,60%	2,45%	-5,12%
Gecorrigeerd netto schuldquote	-7,76%	-3,19%	-5,52%	-5,11%	-7,66%	-15,11%
Solvabiliteitsratio	51,67%	54,50%	54,44%	57,01%	58,85%	59,17%
Grondexploitatie	18,88%	26,11%	18,95%	17,43%	11,41%	4,70%
Structurele exploitatieruimte	3,10%	-1,19%	0,60%	1,19%	1,51%	1,52%
Belastingcapaciteit	116,28%	114,40%	112,74%	112,74%	112,74%	112,74%

Om de financiële positie te bepalen worden de meerjarige kengetallen tegen een benchmark en de signaleringswaarden VNG afgezet.

Benchmark en signaleringswaarden

De gemeente Haaren heeft bij de Jaarrekening 2016 bij de interpretatie van de financiële kengetallen gebruik gemaakt van een benchmark. In een benchmark worden gegevens vergeleken met 'branchegenoten'. In deze benchmark is een vergelijk gemaakt met vier gemeenten uit de regio: Oisterwijk, Boxtel, Hilvarenbeek, en Sint Michielsgestel. De scores op de kengetallen van deze gemeenten tijdens de jaarrekening 2016, fungeren als benchmark. In de benchmark kunnen de kengetallen van de gemeenten worden vergeleken met de kengetallen van de gemeente Haaren over het jaar 2016. Ook wordt gebruik gemaakt van de signaleringswaarden die de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft ontwikkeld.

Benchmark 2016

Kengetallen	Benchmark
Netto schuldquote	52,26%
Gecorrigeerd netto schuldquote	44,71%
Solvabiliteitsratio	29,83%
Grondexploitatie	19,49%
Structurele exploitatieruimte	2,78%
Belastingcapaciteit	104,72%

Signaleringswaarden VNG

Categorie	A	B	C
	minst risicovol	neutraal	meest risicovol
Netto schuldquote	<90%	90-130%	>130%
Gecorrigeerd netto schuldquote	<90%	90-130%	>130%
Solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%
Grondexploitatie	<0%	0-10%	>10%
Structurele exploitatieruimte	>0%	0	<0%
Belastingcapaciteit	95%	95-105%	>105%

Voor zowel de *netto schuldquote zonder correctie en met correctie* scoort de gemeente Haaren significant lager dan de benchmarkwaardes. Dit komt doordat de activa van de gemeente Haaren grotendeels met eigen vermogen gefinancierd zijn. De *solvabiliteit* is als een gevolg daarvan ook beter

dan de benchmark. Met het *kengetal grondexploitatie* scoort de gemeente Haaren lager dan de benchmark. Het kengetal *structurele exploitatieruimte* ontwikkelt zich van een negatieve waarde richting positieve waarden maar, blijft lager dan de benchmarkwaarden. Tenslotte heeft de gemeente Haaren een *belastingcapaciteit kengetal* dat hoger is dan de benchmark over 2016.

Naast de benchmark wordt gebruik gemaakt van de signaleringswaarden die de VNG heeft ontwikkeld. Wanneer we naar het verloop van de kengetallen kijken, en de signaleringswaarden van de VNG, kan het volgende geconcludeerd worden:

- Voor de *netto schuldquote zonder correctie en met correctie* valt de gemeente Haaren in de categorie A minst risicovol. De percentages van de gemeente Haaren voor deze kengetallen zijn meerjarig significant lager dan de signaleringswaarde van 90%.
- De *solvabiliteit* valt in categorie A minst risicovol. De meerjaren solvabiliteit loopt op, wat inhoudt dat het eigen vermogen ten opzichte van het balanstotaal toeneemt.
- Met het *kengetal grondexploitatie* valt de gemeente Haaren volgens de VNG in categorie C, meest risicovol. In de meerjaren begroting ontwikkelt het kengetal zich tot neutraal.
- Het kengetal *structurele exploitatieruimte* valt in de categorie A minst risicovol en blijft meerjarig stijgen. De komende jaren is er voldoende ruimte om de lasten te dragen.
- Het *belastingcapaciteitskengetal* valt in de categorie C meest risicovol.